

Magyar Helsinki Bizottság

MAGYAR HELSINKI BIZOTTSÁG

1054 Budapest, Bajcsy-Zsilinszky út 36-38. I/12.

1242 Budapest, Pf. 317.

Tel/fax: + 36 1 321 4323, 321 4141, 321 4327

helsinki@helsinki.hu

www.helsinki.hu

Prof. Dr. Szabó Máté

Az Állampolgári Jogok Országgyűlési Biztosa

Országgyűlési Biztosok Hivatala

Pf. 40.

Budapest

1387

Tisztelt Országgyűlési Biztos Úr!

A Magyar Helsinki Bizottság (1054 Budapest, Bajcsy-Zsilinszky út 36-38.) és az SOS-Gyermekfalu Magyarországi Alapítványa (1093 Budapest, Lónyay u. 17.) képviseletében közös beadvánnyal fordulunk a Tisztelt Állampolgári Jogok Országgyűlési Biztosához, amelyben

kérelmezzük,

hogy az állampolgári jogok országgyűlési biztosáról szóló 1993. évi LIX. törvény 16.§ (2) bekezdésében foglaltak szerint hivatalból járjon el, és vizsgálja ki a gyámhatóságokról, valamint a gyermekvédelmi és gyámügyi eljárásról szóló 149/1997. (IX. 10.) Korm. rendelet 167.§ (1) bekezdés a) pontjában meghatározott repatriálás iránti eljárásokban tapasztalható alkotmányos visszasságokat, különös tekintettel a Magyar Köztársaság Alkotmányáról szóló 1949. évi XX. törvény 67.§ (2) bekezdésében foglalt gyermekeket megillető speciális védelemre, illetve a Gyermek jogairól szóló, New Yorkban, 1989. november 20-án kelt Egyezmény kihirdetéséről szóló 1991. évi LXIV. törvény (továbbiakban Egyezmény) 3. (1) cikkére.

Tekintettel arra, hogy a jelenleg is folyamatban levő eljárásokban bármikor sor kerülhet a nem magyar állampolgár anya által Magyarország területén szült és elhagyott gyermekek érdekeit súlyosan sértő repatriálásra, kérelmezzük, hogy a vizsgálatra soron kívül, sürgősségi eljárás keretében kerüljön sor.

Indoklás

A gyermekek védelméről és a gyámügyi igazgatásról szóló 1997. XXXI. törvény (továbbiakban Gvt.) 4.§ (3) bekezdése alapján, ha Magyarországon lakó vagy tartózkodó, továbbá az ország területén talált nem magyar állampolgárságú gyermek elhelyezése, tartása vagy gondozása érdekében halasztást nem tűrő intézkedés szükséges, az eljáró gyámhatóság a magyar jog szerinti ideiglenes intézkedés megtételére köteles.

Az a gyermek tehát, aki nem magyar állampolgárságú anyától Magyarországon születik, és az édesanyja szülés után a gyermeket a kórházban hagyva távozik, ideiglenes beutalással bekerül a magyar gyermekvédelmi szakellátás rendszerébe. E gyermekek számos esetben valószínűsíthetően magyar állampolgárságú apák gyermekei, és többségükben édesanyjuk is magyar nemzetiségű, ők maguk azonban ismeretlen állampolgárságú személyként kerülnek anyakönyvezésre, így helyzetük évtizedek óta rendezetlen. A hatályos jogszabályok szerint magyar állampolgárságot nem szerezhetnek, nem fogadhatóak örökbe, később, a nagykorúság elérésekor nem jogosultak a hasonló helyzetű magyar állampolgárságú fiatalok által igénybe vehető juttatásokra.

A helyzetet tovább bonyolítja, hogy a gyermekek származásának és állampolgárságának tisztázása érdekében megkeresett feltételezett származási országok hatóságai számos esetben 2-3 évet késlekednek a visszajelzéssel, sőt több esetben előfordult, hogy csak a gyermek 10-12 éves korában jelezték, hogy repatriálnák a gyerekeket.

Magyar Helsinki Bizottság

MAGYAR HELSINKI BIZOTTSÁG

1054 Budapest, Bajcsy-Zsilinszky út 36-38. I/12.

1242 Budapest, Pf. 317.

Tel/fax: + 36 1 321 4323, 321 4141, 321 4327

helsinki@helsinki.hu

www.helsinki.hu

A gyámhatóságokról, valamint a gyermekvédelmi és gyámügyi eljárásról szóló 149/1997. (IX.10.) Korm. rendelet (továbbiakban: Rendelet) 167.§ (2) bekezdés a) pontja alapján a gyámhatóság a fent említett ideiglenes intézkedésről szóló döntését közli, többek között, az illetékes külképviselettel, a gyermek állampolgársága szerinti országba történő visszajuttatása (repatriálása), az ideiglenes intézkedés megtételéről való tájékoztatás, illetve intézkedés kérése céljából.

A Rendelet tehát több alternatív célt említ, és nem állítható, hogy ezek közül elsődlegesként jelöli meg a repatriálást.

Amennyiben a megkeresett származási országtól válasz érkezik, az ilyen esetben kizárólagos illetékességgel rendelkező Budapest Főváros V. kerület Gyámhivatala felülvizsgálja az ideiglenes hatályú elhelyezésről szóló döntést és határozatot hoz az ideiglenes hatályú elhelyezés fenntartásáról vagy a gondozási hely megváltoztatásáról [Gyvt. 73.§ (4)]

A Rendelet és a Gyvt. rendelkezéseiből tehát kiderül, hogy bár az illetékes gyámhivatal köteles ideiglenes intézkedéséről tájékoztatni a származási ország illetékes hatóságait, a repatriálás kezdeményezési kötelezettsége nem áll fenn, a megkeresésre érkezett válasz alapján az ideiglenes hatályú elhelyezés fenntartásáról is dönthet.

A magyar repatriálási gyakorlatot jól példázza ██████████ esete. A három és fél éves kisfiú Brassóba történő kiszállítása drámai körülmények között történt 2009 februárjában. A gyermek korábban a kecskeméti SOS-Gyermekfaluban élt hivatásos nevelőszülői családban. A kiszállítást megelőzően a nevelőszülőt a gyámhatóság nem tájékoztatta az általa nevelt gyermek jövőbeli tartózkodási helyéről, a gyermekfalu munkatársai személyes kapcsolataikat felhasználva érték el a brassói hatóságokat a kiszállítás előtt néhány nappal. Ekkor derült ki, hogy a romániai szakembereknek eszébe sem jutott, hogy ez a gyermek csak magyarul beszél, így nem készültek magyarul beszélő kollégával sem a határon történő átvételnél, sem a gondozási hely kiválasztásakor. A gyermekfalu munkatársai az erdélyi szakmai kapcsolatokon keresztül tudták elérni, hogy ██████████ végül a határra eljött egy magyarul beszélő kinti szakember is, és a fiú egy évre egy magyar nemzetiségű nevelőszülőhöz került. Az illetékes magyar gyámhivatal semmilyen információt nem adott egyik fél számára sem, ami megkönnyíthette volna a gyermek átgondozási folyamatát.

Ez az repatriálási gyakorlat véleményünk szerint nem csak pedagógia szempontból kifogásolható, de több hazai és nemzetközi jogforrással is ellentétes és alkotmányos visszásságokhoz vezet.

Az Alkotmány 67.§ (1) bekezdése szerint „[a] Magyar Köztársaságban minden gyermeknek joga van a családjá, az állam és a társadalom részéről arra a védelemre és gondoskodásra, amely a megfelelő testi, szellemi és erkölcsi fejlődéséhez szükséges.” Álláspontunk szerint a hatályos repatriálási gyakorlat súlyosan sérti a gyermekek megfelelő testi, szellemi és erkölcsi fejlődését azzal, hogy minden előkészítés nélkül kiszakítja az őt nevelő szerető családból és egy számára idegen környezetbe helyezi egy olyan országban, amelynek nyelvét nem ismeri.

A gyermek jogairól szóló, New Yorkban, 1989. november 20-án kelt Egyezmény kihirdetéséről szóló 1991. évi LXIV. törvény (továbbiakban Egyezmény) 3. (1) cikke szerint „[a] szociális védelem köz- és magánintézményei, a bíróságok, a közigazgatási hatóságok és a törvényhozó szervek minden, a gyermeket érintő döntésükben a gyermek mindenek felett álló érdekét veszik figyelembe elsősorban.” Ezzel összhangban a Gyvt. 2 § (1) bekezdése kimondja, hogy „[a] gyermekek védelmét ellátó helyi önkormányzatok, gyámhivatalok, bíróságok, rendőrség, ügyészség, pártfogó felügyelői szolgálat, más szervezetek és személyek e törvény alkalmazása során a gyermek mindenek felett álló érdekét figyelembe véve, törvényben elismert jogait biztosítva járnak el.”

Az Egyezmény nem határozza meg pontosan a „mindenek felett álló érdek” fogalmát, hiszen ennek tartalma minden esetben eltérő lehet az egyedi körülmények függvényében. Az Egyezmény végrehajtásának felügyeletére létrejött ENSZ Gyermekjogi Bizottságának jelen esetben releváns 6. számú általános kommentárja azonban azt

2

Magyar Helsinki Bizottság

MAGYAR HELSINKI BIZOTTSÁG

1054 Budapest, Bajcsy-Zsilinszky út 36-38. I/12.

1242 Budapest, Pf. 317.

Tel/fax: + 36 1 321 4323, 321 4141, 321 4327

helsinki@helsinki.hu

www.helsinki.hu

ajánlja, hogy a kísérő nélküli gyermek származási országba való visszaküldése csak akkor történjen meg, ha ez a gyermek „mindenek felett álló érdekét szolgálja”, és számba veszi azokat a szempontokat és jogokat, amelyeket egy ilyen döntéshez figyelembe kell venni. Többek között ilyen a gyermek biztonsága és biztonságos elhelyezése, a gyermek, illetve gondviselő véleményének figyelembevétele, a gyermek beilleszkedése a fogadó országba és hazájától való távollétének időtartama, illetve a gyermek fejlődésének lehetséges folytonossága etikai, vallási, kulturális és nyelvi szempontból.

A repatriálás önmagában semmiképpen sem lehet cél, különösen nem olyan gyermekek esetében, akik évek óta megszokott stabil, szeretetteljes környezetben nevelkednek és fejlődnek. Az egy éves vagy annál idősebb gyermekek lelki fejlődésének alakulásában már nem csak a gondozó személye játszik fontos szerepet, hanem a külső környezet is. Ebben a korban a környezetváltozás nemcsak a kötődési képesség kárára, de a beszélt nyelv fejlődésének és a szociális beilleszkedési hajlam rovására is megy.

A gyermekvédelmi szakellátás gyakorlata szerint minden, a gyermek elhelyezését megváltoztató döntést szakértői vizsgálat előz meg, melynek célja, hogy a gyermek szükségletei és érdekei határozzák meg a születendő döntést. A szakértői vizsgálat és véleményezés után a szakemberek feladata, hogy a gondozási hely megváltoztatását, a vérszerinti szülőhöz való hazagondozást, örökbefogadást előkészítsék, az ismerkedési folyamatot megtervezzék és segítsék. Ez a folyamat akár több hónapot is igénybe vehet.

Ezzel az elvvel és gyakorlattal teljesen ellentétes módon az évekig stabil környezetben, szerető nevelőszülői családban élő ismeretlen állampolgárságú gyerekek ügyében minden előkészítés nélkül érkezik egy határozat, ami felszólítja a nevelőszülőt a gyermek néhány napon belüli átadására. Ilyen rövid idő alatt nem lehetséges felvenni a kapcsolatot sem az új gondozási hellyel, sem pedig a külföldi gyermekvédelmi szakemberekkel.

Alkotmányértőnek és rendkívül aggályosnak tartjuk továbbá, hogy az illetékes gyámhivatal határozataiban nem jelöli meg döntésének jogszabályi alapját és nem nyújt jogorvoslati tájékoztatást.

Véleményünk szerint a jelenlegi repatriálási gyakorlat sérti ezeket a jogszabályi előírásokat. Semmiképpen nem állítható ugyanis, hogy a gyermekek lelki és szellemi fejlődésére rendkívül hátrányosan ható eljárást lefolytató hatóság a gyermekek „mindenek felett álló érdekének” megfelelően jár el.

Véleményünk szerint a jelenlegi törvénysértő helyzet megnyugtató és tartós rendezését jelentené a beadványhoz mellékelt törvénymódosítási javaslat, amelyet dr. Radoszav Miklós, a Fővárosi Területi Gyermekvédelmi Szakszolgálat igazgatóhelyettese és dr. Magyar Gyöngyvér, az SOS-Gyermekfalu Magyarország Alapítvány főmunkatársa dolgoztak ki.

Tisztelt Országgyűlési Biztos Úr!

A fentiekre való tekintettel kérjük Önt, hogy vizsgálja ki az ismeretlen állampolgárságú elhagyott gyermekekkel kapcsolatos alkotmányértő repatriálási gyakorlatot és tegye meg a szükségesnek és célszerűnek tartott intézkedéseket.

Budapest, 2010. február 26.

Magyar Helsinki Bizottság
Hungarian Helsinki Committee
1054 Budapest, Bajcsy-Zsilinszky út 36-38. I/12.
Telefon/Fax: 321 4141
Arany János 1901/1983-1/11

Helsinki Bizottság

SOS Gyermekfaluk Magyarországi Alapítványa

SOS Gyermekfalu Magyarországi Alapítványa